

გამოცის
1993 წლის
მარტიდან

დამოუკიდებელი ეგრაჟი გაზეთი საქართველოში

„MENORA“ INDEPENDENT JEWISH NEWSPAPER IN GEORGIA

מְנוֹרָה

„МЕНОРА“ НЕЗАВИСИМАЯ ЕВРЕЙСКАЯ ГАЗЕТА В ГРУЗИИ

პარაკ ობამასა და პინგინის ეთანიაჟუს სატელიკონი საუბარი

ყველას კარგად ვვახსოვს, თუ რა ხდებოდა გასული წლის ცხელ დღეებში ისრაელში — „პამასის“ მიერ ღაზას სექტორიდან გამოტყორცნილი რაკეტები მშვიდობიან მოსახლეობას უშძიმეს სიტუაციაში აყენებდა. დაიღუპა მრავალი ადამიანი, დაინგრა ბევრი შენობა-ნაგებობა, იმ დღების ისრაელის ყოფა აღნიშნულა, „მენორას“ ერთ-ერთ პუბლიკაციაში (იხ. „#8, 2014წ.)

„მენორასათვის“ ხელმისაწვდომი გახდა 2014 წლის 27 ივლისის, აშშ პრეზიდენტის ბარაკ ობამასა და ისრაელის პრემიერ-მინისტრის ბინიამინ ნეთანიაჟუს სატელიკონ საუბრის ჩანაწერი, რომელიც ადასტურებს, თუ როგორ ურთულეს სიტუაციაში უწევს ისრაელის სახელმწიფოს თავდაცვა — იგი არა მხოლოდ ტერორისტებს უნდა ებრძოლოს, იმათ, პოლიტიკურ-მოთხოვნილებებსაც უნდა გაუმტლავდეს, ვინც მოწოდებულია დაიცვას მშვიდობიანი მოსახლეობის სიცოცხლე.

ქართველის არჩევნების ნინი

ამ დღეებში გაიმართება ისრაელის ქნესეთის არჩევნები. ამასთან დაკავშირებით დღეს ისრაელში აზრთა ცხოველი გაზიარება მიმდინარეობს. როგორც პრესა იუნიება, ამასწინა აშშ კონგრესში ბენიამინ ნეთანიაჟუს ნარმატებულ გამოსვლას (სენატორებმა და კონგრესმენებმა ნეთანიაჟუს ორმოცჯერ გააწყვეტინეს სიტყვა — მეურვალე ტაშს უკრავდნენ „ლიუდს“ ამომრჩეველთა სიმპატია არ შემატა).

გაზეთ „ისრაელ ჰა იომის“ გამოკითხვის მიხედვით, 17 მარტს მანდატების ერთსა და იგივე რაოდენობას მოიპოვებენ „ლიუდი“ და „სიონისტური ბანაკი“. მაგრამ „მაარივ სოფშავუა“ გამარჯვებულად აცხადებს ბლოკს „ავოდა და ა თუნას“.

„ისრაელ ჰა იომის“ გამოკითხვის მიხედვით, რომელიც ჩატარა კომპანია „ა გალ ა ხადაშმა“ „ლიუდი“ მიიღებს 23 მანდატი.

„სიონისტურ ბანაკს“ და ბლოკს „ავოდა და ჰა თუნას“ ასევე 23-23 მანდატი შეხვდებათ. „ეს ატიდი“ 13 მანდატი, „ბაით იეჰუდი“ - 12, ხოლო „ქულანუ“ 9, 6 მანდატი „იადუთ ა თორას“ და „ჩვენი სახლი ისრაელია“.

გამოკითხვის თანახმად, ისრაელითა 35% სურს პრემიერ-მინისტრად კვლავ ბენიამინ ნეთანიაჟუს იხილოს, 18% ურჩევნია იცხაკ პერცოგი, 5% ავიგდორ ლიბერმანი, 4% ნაფტალი ბენეტი, 3% იაირ ლაპიდა, 3% მოშე კახლინი.

მსგავსი შედეგები გამოვლინდა პირველი არხის „მაბატის“ გამოკითხვისას, 24 მანდატი „ლიუდი“ და „სიონისტური ბანაკ“, „ეს ატიდი“ - 13, „არაბული სია“ - 12 „ბაით იეჰუდი“ - 11, „შასი“ - 8, „ქულანუ“ - 7, „იადუთ ა თორა“ - 7, „ჩვენი სახლი ისრაელია“ - 6, „მერეცი-4“, „იახადი“ - 4.

მაგრამ „მაარივ სოფშავუა“ - ს გამოკითხვის შედეგად, ნინასაარჩევნო მარათონის ლიდერად ჩჩება „სიონისტურ ბანაკ“, მათ იმედი აქვთ, რომ მიიღებენ 24 მანდატს. გამოკითხვის თანახმად „ლიუდი“ მიიღებს 22 მანდატს, „ეს ათიდი“ - 13, არაბული სია - 13, „ბაით იეჰუდი“ - 12, „ქულანუ“ - 8, „შასი“ - 7, „იადუთ ა თორა“ - 7, „ჩვენი სახლი ისრაელია“ - 5, „იახადი“ - 4. მიუხედავად ამისა, მოსახლეობის 46%კვლავ სურს ბენიამინ ნეთანიაჟუს ხილვა მმათველ პოზიციაზე, ხოლო 44% არ სურს.

ითალიელი ეგრაჟის 21%
რეატრიაციაზე ვიძრობს

ჩატარებული გამოკითხვის თანახმად, 21% იტალიელი ებრაელი ფიქრობს რეპატრიაციაზე. დაახლოებით იტალიელთა 30% საზოგადოების წევრებისა ფიქრობს, რომ ურთიერთობა ებრაელებთან ბოლო 5 წლის მანძილზე გაურესდა რის პროპორციულადაც გაიზარდა ანტისემიტური შემთხვევების რაოდენობა. გამოკითხულთა მესამედი აცხადებს, რომ მათ შეწყვიტეს იუდაიზმის ისეთი სიმბოლოების გამოყენება როგორები-

მარტი
(აღარი)
№3 (402)
(5776)
2015

מג'ורה
עיתון יהוד'
בגורייה

ავითაველს ვთავაზოგთ საფელავონო საუბრის ჩანაცეს:
ობამა: მე მოვითხოვ, რომ ისრაელი დაეთანხმოს ყველა აქტიური საბრძოლო მოქმედების დაუყონებლივ და ცალმხრივ შეწყვეტას განსაკუთრებით უნდა შეწყდეს საპატიო დარტყმები.

ნეთანიაჟუ: ცეცხლის შეწყვეტის სანაცვლოდ ისრაელი რას მიიღებს?

ობამა: მე ჯერა, რომ „პამასი“ შეაჩერებს სარაცელო ცეცხლს. ესეიგი მივიღებთ სიმშვიდეს სიმშვიდის ნაცვლად.

ნეთანიაჟუ: „პამასმა“ დაარღვევის ხუთივე შეთანხმება ცეცხლის შეწყვეტის თაობაზე. „პამასი“ არის ტერორისტული ორგანიზაცია, რომლის მიზანია ისრაელის სახელმწიფოს განადგურება.

ობამა: ვიმეორებ: მე ისრაელისაგან ველოდები ყველა აქტიური საბრძოლო მოქმედების მთლიან შეწყვეტას. ლაზაში ნგრევის დამადასტურებელი კადრები ისეთ შთაბეჭდილებას ახდენს, რომ მსოფლიოს თანამეგობრობას აშორებს ისრაელის მხარდაჭერის სურვილისაგან.

ნეთანიაჟუ: კერის (აშშ სახელმწიფო მდივანი. რედ) წინადადებები სარულიად არარეალისტური გახლავთ. ეს წინადადებები „პამასას“ სამხედრო და დილიმატიურ დივიდებულებს აძლევს.

ობამა. ისრაელის მიერ ცეცხლის შეწყვეტიდან ერთი კვირის განმავლობაში ყატარსა, თურქეთსა და „პამასას“ შორის დაინტენდება მოლაპარაკება, რომელიც დაეყრდნობა 2012 წლის მოლაპარაკებას. 2012 წლის მოლაპარაკებაზე ისრაელი დაგვპირდა, რომ მოხსნიდ ლაზას სექტორის ბლოკადას.

ნეთანიაჟუ: ყატარი და თურქეთი „პამასის“ ყველაზე დიდი მოკავშირი არიან. შეუძლებელია იმედი ვიქონიოთ, რომ ისინი პატიოსანი შუამავლები იქნებიან.

ობამა: იმ მდგომარეობაში, რომელშიც დღეს ისრაელი იმყოფება, მას არა აქვს უფლება აირჩიოს შუამავლი. მე ყატარსა და თურქეთს ვერდობი.

ნეთანიაჟუ: მე გაფრთხობილებთ: შესაძლებელია „პამასმა“ განაგრძოს სარაკეტო დარტყმები და ტერორისტული იტალიაში სხვა ევროპულ ქვეყნებთან შედარებით გაცილებით დაბალია.

ობამა: იმ მდგომარეობაში, რომელშიც დღეს ისრაელი იმყოფება, მას არა აქვს უფლება აირჩიოს შუამავლი. მე ყატარსა და თურქეთს ვერდობი.

ნეთანიაჟუ: მე გაფრთხობილებთ: შესაძლებელია „პამასმა“ განაგრძოს სარაკეტო დარტყმები და ტერორისტული იტალიაში საზოგადოების 70% არ ფიქრობს ქვეყნის დატოვებაზე. ამ კვირაში გამოკვეყნებული გამოკითხვა ჩატარდა 2012-2013 წლებში, ყველა ევროპული ქვეყნის ეპრაცენტის ეპრაცენტი.

ოფა დავითის ვარსკვლავი კიპა, მეზუზა. გამოკითხულთა 20% პირადად გახდა ანტისემიტიზმის მსხვერპლი — იუნიება Jewish.ru-i Jerusalem Post-ზე დაყრდნობით, თუმცა, გამოკვეყნებული მონაცემების ავტორები იმასაც აღნიშნავენ, რომ ანტისემიტიზმის დონე იტალიაში სხვა ევროპულ ქვეყნებთან შედარებით გაცილებით დაბალია.

ოფა დავითის ვარსკვლავი მონაცემებით, იტალიაში დაახახლოებით 25 000 ებრაელი ცხოვრიბს, უმეტესი მათგანი რომელია და მილანში. საზოგადოების მთავარი პრობლემა შობადობის დაბალი და ასიმალიციის მაღალი მაჩვენებელია, რის გამოც ებრაული საზოგადოების 70% არ ფიქრობს ქვეყნის დატოვებაზე. ამ კვირაში გამოკვეყნებული გამოკითხვა ჩატარდა 2012-2013 წლებში, ყველა ევროპული ქვეყნის ეპრაცენტი.

ქართველი ეგრაჟის ისტორია და კულტურა

ევრაზიის ებრაელთა კონგრესში გაერთიანებულმა მეცნიერ-მუშაკებმა და იუდაიზმის მასნავლებლებმა, გამოსცეს ახალი სამეცნიერო წიგნი, „ქართველი ებრაელების ისტორია და კულტურა“. კრებული აერთიანებს სტატიებს ქართველი ებრაელების ისტორიაზე, კულტურაზე, ეთნოგრაფიაზე. წიგნში ასევე აღნეროლია ქართველი ებრაელთა განსახლების ადგილები, სადაც 2013 წლის მაისში ცენტრ „სეფერმა“ მოაწყო სასკოლო ექსპედიციები. ავტორებს შორის არიან კონსტანტინე ლერნერი, შოთა ბოსტანაშვილი, მარკ კუპროვეცკი და სხვა მკვლევარები. კრებული მდიდარია ილუსტრაციებით, მასში შესულია ექსედიციის მონაწილეთა ფოტოებიც. წიგნი გამოიცა ევრაზიის ებრაელთა კონგრესის დაფინანსებით. ერთ-ერთი სტატიის ავტორი და პასუხისმგებელი რედაქტორი არის კონგრესის გენერალური მდივანი მიხეი

გათუმაში ყოველი სინაგოგა ჩამოინგრა

სატელევიზიო პროგრამა „ქრონიკის“ „გადაცემა.2 მარტი, 2015წ.“

სადაცო მშენებლობა ბათუმში - სავარაუდოდ, ზ-სართულანი კორპუსის აშენებას უკავშირდება სინაგოგის ძველი შენობის ნგრევა.

საამშენებლო სამუშაოებს კომპანია „გუმბათი ჯგუფი“ აწარმოებს, რომელმაც შესაბამისი ნებართვა ქალაქის მთავრობისგან ერთი წლის წინათ მიიღო.

თუმცა, შერია დღეს შედიას კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საბჭოსკენ მიუთითებს.

9 მარტის ქუჩაზე მდებარე სინაგოგი შენობას კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი არ აქვს და ეკონომიკის სამინისტროს ბალანსზე ირიცხება.

ამიტომ არასამთავრობო ორგანიზაციები მშენებლობის შეჩერებას და შენობის ძეგლის სტატუსის მინიჭებას ითხოვენ.

ვარაუდობენ, რომ 9 მარტის ქუჩაზე მდებარე სინაგოგის შენობის დანგრევა შესაძლოა საცხოვრებელი სახლის საძირკვლის ამოთხრას მოჰყვა. საამშენებლო კომისიაში აცხადებენ, რომ მათ ნებართვა ბათუმის მერიიდან მიიღეს და რადგან მიმდებარე ტერიტორიაზე ავარიული შენობებია მათ დამატებითი, გამაგრებითი სამუშაოების ჩატარება მოუხდათ, თუმცა, სინაგოგისათვის ეს საკმარისი არ აღმოჩნდა. ბათუმის მერია აცხადებს, რომ მშენებლობის უფლება მხოლოდ მას შემდეგ გაიცა, რაც დადებითი დასკვნა კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სამსახურმა საბჭოსაგან მიიღო და საამშენებლო კომპანიას სპეციალური ვალდებულებები დააკისრა. აჭარის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სამსახურში აცხადებენ, რომ სინაგოგის დანგრევის საკითხის შესწავლა სპეციალისტებთან ერთად დაიწყება, საქმეში ჩაერთვებიან, როგორც არქიტექტორი, ისე ხელოვნებათმცოდნე და მათ მიერ გავეთებული დასკვნების მიხედვით მოხდება ინფორმაციის გადაცემა საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სააგენტოსთვის, რათა განხილული იქნას კულტურული ძეგლის მინიჭების სტატუსი. ბათუმის სინაგოგის შენობას 120 წლის ისტორია აქვს. არასამთავრობო ორგანიზაციები ბათუმში ანალოგიური ისტორიული შენობების დაცვას მოიხსენენ. ნგრევის მიზეზების დადგენის შემდეგ შესაბამისი დოკუმენტაცია კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს გადაცემა, შესაძლებელია დადგენ შენობისათვის ძეგლის მინიჭების და შენობის რეაბილიტაციის საკითხი, თუმცა, შეჩერება თუ არა საამშენებლო სამუშაოები სინაგოგის მიმდებარე ტერიტორიაზე, ჯერჯერობით უცნობია.

„მენორა“ ურნალისტური კვლევა:

„მენორა“ ესაუბრა ბათუმის ებრაული თემის ხელმძღვანელს ემილ კუუპნიკა.

— ბატონი ემილ, რას გვეტყვით 9 მარტის ქუჩაზე მდებარე სინაგოგის შესახებ?

— ეს ნაგებობა არ აშენებულა სინაგოგად. მეცხრამეტე საუკუნის დასასრულს იგი აშენდა, როგორც საცხოვრებელი სახლი, ამ სახლის ნასყიდობის ქალალდს („კუუპჩა“) სამი ებრაული ფლობდა, 1920 წელს ამ სამამა ებრაელმა შენობა სარგებლობისათვის გადასცა ებრაულ თემს. ამის შემდეგ გახდა იგი სამლოცველო სახლი, მოგვიანებით, საბჭოთა ხელისუფლების წლებში, ქალაქის მესვეურებს, მოგებეს სენინგბათ, როგორი დამოკიდებულებაც ჰქონდათ რელიგიისადმი და შენობაში სინაგოგა აღარ ფუნქციონირდა. ნაგებობა საცხოვრებელ ფონდში გადაწერეს. ებრაულმა თემმა საქმე სასამართლოში შეიტანა. ებრაული თემის მოთხოვნა დაკმაყოფილდა და შენობაში ისევ სინაგოგამ დაიდო ბინა, მაგრამ დროთა განმავლობაში ამ შენობამ, ამორტიზირების გამო, ფუნქციია დაკარგა. მლოცველი ძირითადად დიდ სინაგოგაში, ვაჟა-ფშაველას ქუჩაზე იყრიდნენ თავს. კარგა ხანია ამ შენობაში სამლოცველო აღარ არის.

— ახლა რა მდგომარეობაა?

— ახლა საზოგადოებრივი ორგანიზაციები სვამენ საკითხს იმის თაობაზე რომ მოხდეს შენობის რეაბილიტაცია და მას მიენიჭოს ძეგლის სტატუსი. მადლობელი ვართ საქართველოს რელიგიის საქმეთა სააგენტოსი — ჩამოვიდა მისი წარმომადგენელი გელა კვარაცხელი, შეეცადა კარგად გარკვეულიყო სიტუაციაში და დახმარებაც აღმოჩნდა, სხვას არავის უკითხავს შენობის ამბავი.

— ნუთუ, თემი არ შეეცადა შენობის გადარჩენას?

— ეი, მაგრამ... შენობა არა მხოლოდ იმან დაანგრია, რომ გვერდით დიდი მშენებლობა დაიწყო — ერთი შიდა კედელი ჯერ კიდევ მანამდე ჩამოიშალა, შენობა უპატრონობამაც დაანგრია. თავის დროზე მე დავსვი ამ შენობის ჩვენთვის გადმოცემის საკითხი, მინდოდა აქ ებრაული ენის შემსწავლელი კურსები ყოფილიყო, ერთი სამედიცინო კაბინეტიც, ებრაული საბავშვო ბალიც შეიძლებოდა, მაგრამ ადგილობრივმა, აჭარის ხელისუფლებამ ვერაფერი გააწყო — შენობა რესპუბლიკის ეკონომიკის მდგრადი განვითარების სამინისტროს ბალანსზე გახლდათ. ვერ დავიბრუნეთ.

— ახლა რა პერსპექტივა გვაქვს?

— ერთი, შიდა კედელი, როგორც გითხარით, იმ რვასართულიანი სახლის მშენებლობის დაწყებამდე ჩამოინგრა, შემდეგ იმ უზარმაზარი სახლის შენების დაწყებამ ამ მოძველებულ შენობას ბოლო მოულო — წინა მხარის კედელიც ჩამოინგრა. ფაქტიურად შენობა აღარ არის. იგი ხელახლა უნდა აშენდეს, ჩვენს თემს კი არა აქვს იმის ფინანსური ძალა, რომ ეს შესძლოს. ადრე თურქი ინვესტორი ამბობდა, თუ ყოფილი სინაგოგის შენობა დაინგრევა, ახალ აშენებულ სახლში რამდენიმე ოთახს მოგცემთო. ეს კარგი იქნება.

„მენორა“ ესაუბრა თურქ ინვესტორთა წარმომადგენელს ბაზონ აღეკუნ წულუკიდეს.

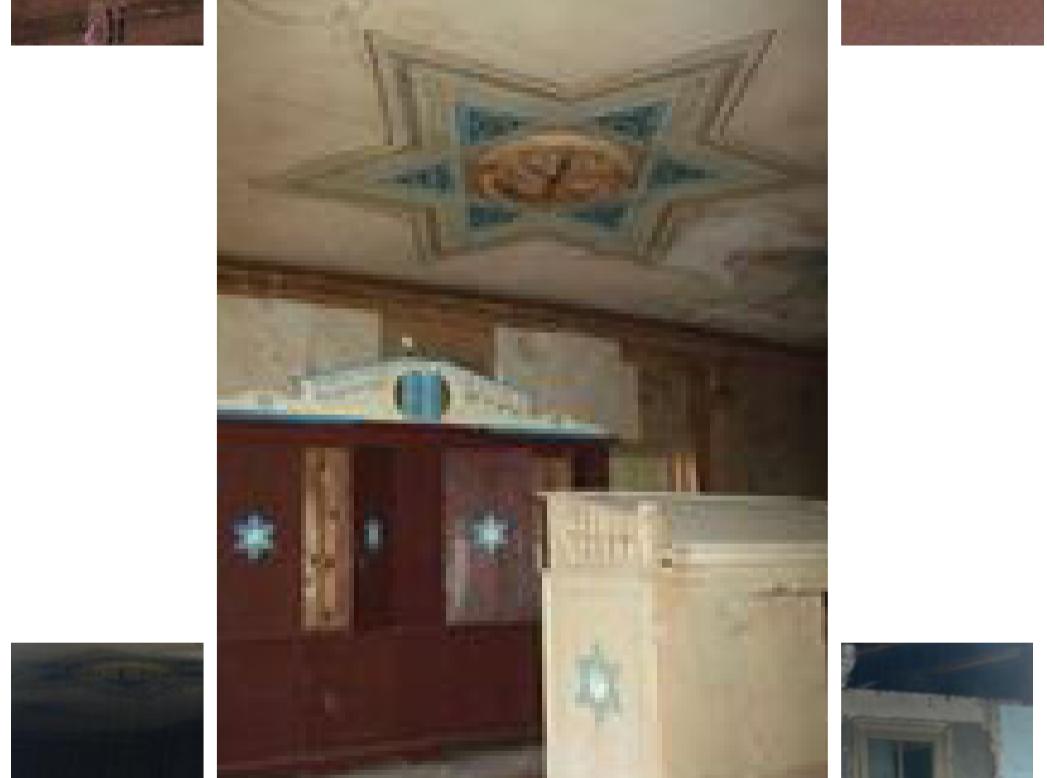
— ბატონი აღეკუნ, როგორი შეიძლება იყოს ყოფილი სინაგოგის ბედი მას შემდეგ, რაც იგი თითქმის დაინგრა?

— ამ საკითხზე ჩვენ არაერთი შეხვედრა გვექონდა თემის წარმომადგენლებთან. ყოფილი სინაგოგის მეზობლად შენობება რვასართულიანი საცხოვრებელი სახლი, ყოფილი სინაგოგა არ გახსავთ ებრაული თემის კულტონილება, იგი ეკონომიკის მდგრადი გარკვეული ფაქტორის სამინისტროს ბალანსზე გადატანდა თემის ირიცხება. თუ თემი მიაღწევდა იმას, რომ შენობა თავისი საკუთრებად მიეღო, ჩვენ შეგვეძლო მათთან საქმიანი მოლაპარაკება გაგვემართა და დაანგრევის შემთხვევაში ახალ შენობაში გარკვეული ფართი მიგვეკუთვნებინა, ან სხვაგვარ ვარიანტზე შევკერძულიყავით. ყველაფერი მოლაპარაკების, ურთიერთშეთანხმების გზით გადაწყდებოდა, მაგრამ სამუხაროდ ასე არ მოხდა. ყოფილი სინაგოგის ამორტიზირებულ შენობაში პატარა ფართობი ეჭირა ერთ აგადმყოფ, შეჭირებულ ებრაელს. დღეს ეს შენობა ჩამოინგრა, კანონიერად ცხოვრობდა ეს კაცი იქ, თუ უკანონოდ, ამას არა აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა. მთავარია, რომ ადამიანს ჰქონდა ჭერი და აღარ აქვს. ამიტომ იქვე ეზოში ავუშენეთ პატარა ბინა, სადაც ახლა უკეთს პირობებშია.

— კეთილშობილური საქმე გაგიკეთებიათ.

— ჩვენ სხვაგვარად არ შეგვეძლო, ადამიანს ქუჩაში ვერ დავაგდებით.

— გმადლობბო!

საუნარი ქართველ ეპრაელია კულტურის გვალევარიანი

გაზეთი „მენორა“ საქართველოს ეროვნული მუზეუმის შალვა ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმში ენვია და პროფესორს, ხელოვნების მკოდნების დოქტორს, დრობითი გამოფენების ხელმძღვანელს ლელა ნინუაშვილს ესაუბრა.

— ქალბატონო ლელა, პირველ რიგში გაგვაცანით თქვენი მრავალმხრივი მოღვაწეობის ძირითადი სფეროები?

— უკვე მრავალი წელია ვმუშაობ ხელოვნების მუზეუმში. ამჟამად, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის შალვა ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმში გახვალავრთ საგამოფენო დეპარტამენტის ხელმძღვანელი, გამოფენების კურატორი ეს პოზიცია უკვე 9 წელია, მიყავია, მანამდე კი ამავე მუზეუმში ვმუშაობ უფროს მეცნიერობათანამშრომად ხელოვნების ნანარმებთა ტექნოლოგიური კვლევის ანაზონული უფროს ეს საქმიანობა მოიცავდა ექსპონატების ექსპერტიზასა და ატრიბუციას, რაც ხელოვნებათმცოდნებიაში ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო დარგია. გარდა ამისა, ვკითხულობ ლექციათა კურსს საქართველოს უნივერსიტეტში. უნდა აგლისიში, რომ ჩემთვის სტუდენტებთან მუშაობა ძალიან დიდი ბეჭდი იყრება და სტიმულია. საგანმანათლებლო სფერო ჩემთვის, ყოველთვის ძალიან პრიორიტეტული იყო. სანკტ-პეტერბურგის სამხატვრო აკადემიის ხელოვნებათმცოდნების ფაკულტეტის დამთავრებისთვის, საჯარო ლექციებს დაინტერესებული მუზეუმში მუდმივად ვკითხულობდი ლექციათა ციკლებს ყველა ასაკის მსენელთათვის (სკოლის მოსაზღვებისთვის, სტუდენტებისთვის, საჯარო ლექციებს დამთავრებისთვის). ამჟამად, ხელოვნების მუზეუმში სამუშეუმო-საგამოფენო პრაქტიკის კურსი მიმდინარე საქართველოს უნივერსიტეტისა და საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტებისათვის, მყავს აგრეთვე სტაუნირები. ახალგაზიდებაში მუშაობა ძალიან სანარმედორებაში ვთვლი ჩემს მოღვაწეობაში. ვცდილობ მაქსიმალურად წარმოიქმნოთ სტუდენტები გამოფენის ექსპონირების პროცესში და სამუალებას ვაძლევ გამოთქან საკუთარი აზრი, ახალი იდეები და მაქსიმალურად გამოიჩინონ კრეატიულობა. გამოცემების ორგანიზება — ძალიან შემოქმედებითი და დინამიური პროცესია. გამომდინარე იქიდან, რომ ეს სფერო განვითარება-დია (განსაკუთრებით საქართველოში), ბევრი სიახლეა. გამოცემების მოღვაწეობის როგანიზებამ უფრო გეგმივიური ხასათი მიღლო, ხორციელდება პროექტები. წმინდა არაორინალური გადაწყვეტილების მიღება ხდება საგამოფენო ექსპოზიციების მიწყობისას. ამ წლების განმავლობაში მოწყობილი მაქს 140-მდე აბსოლიტურად სხვადასხვა ტიპის გამოფენა, როგორც სამუშეუმო კოლექციების ამსახველი ადგილობრივი თუ საერთაშორისო, ასევე თანმედროვე ხელოვნების. ეს გამოფენები სრულიად განსხვავებულია აგრეთვე თავის შინარსითა თუ კონცეფციით, ფერწერა, გრაფიკა, ქანდაკება, ფოტოხელოვნება, არქეოლოგია, ეთნოგრაფია, ქსოვილები, მულტიმედიური გამოცენები. თანამედროვე ინსტალაციები, შერეული ტიპის გამოცემები, სადაც თითქმის ყველა ტიპის ექსპონატი ერთად არის ნამოღვენილი.

— ცნობილია, რომ თქვენ მუშაობთ იუდაიკაზე საქართველოში, რამ გამოინვია თქვენი ინტერესი?

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდაპირველი ჩემი ინტერესი გამოინვია თვითნასხავლამ ეპრაელმა მხატვრმა შალომ კობოშვილმა. გადაწყვეტილები ჩემთვის მისამართი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მისამართი და ასევე თანმედროვე ხელოვნების.

— უკვე 20 წელია ვმუშაობ იუდაიკაზე, თავდა-

პირველი და მაშინ შემოქმედების მის

ଓৰিজিনাল বাংলা

გერმონი მაგრალიშვილი

საქართველოს ეპრაცენტა ისტორიისათვის

ჩემი ბავშვობა დაბა ლაილაშვილი გავატარე. ეს სოფელი შექრილია მთებში. სოფლის შუაღულიდან მოჩანს უშბის თოვლიანი მწვერვალი. ლაილაშვის მცხოვრებთა უმრავ-ლესობას შეადგენებ ეპრაელები, რომელთა რიცხვი იმ დროს 1200 სულს აღემატებოდა. ლაილაშვილთხ ქუჩა და რამდენიმე წვრილი ჩიხი იყო. ქუჩებს არ გააჩნდა სახელები. ვიცხობდით მარტო უბნების სახელნოდებით: ბაზრისუბანი, ციხისუბანი, ლოცვის უბანი და ზელუბანი. ბაზრის უბანში ორივე მხარეზე წამოჭიმული იყო ებრაელთა ორსართულიანი სახლები, სადაც პირველი სართული დაკავებული იყო მაღაზიებით. ლოცვის ორსართულიანი ქვიტკირის შენობა შემოფარგლული იყო ქვიტკირის გალავნით. პირველ სართულზე იყო დიდი ლოცვა, მიკვე და თალმუდ თორა. მეორე სართულზე — საქალებო და ზედა ლოცვა. შაბათსა თუ სამუშაო დღებში ლოცვა ყოველთვის სავსე იყო ხალხით. ჩაცმულობით ებრაელები ძალიან წააგავდნენ ადგილობრივ თავადაზნაურებს: ჩოხა-ახალუხი მოვერცხლილი ქილებით, „ბჟერის“ ქუდი, ჩემები ან უძირო მესტები — შაბათობით და უქმე დღეები. ისინი ძირითადად მისდევდნენ წვრილ ვაჭრობას. ბევრს ჰქონდა საკუთარი მაღაზია, დიდი ნანილი კი დადიოდა სოფლად და მიჰელნდა გასაყიდად ფართლეული. ლოცვის უბის ბოლოს, დაახლოებით. ერთი კილომეტრის მანძილზე იყო ებრაელთა სასაფლაო, რომელიც მართალია შემორობილი იყო ხის მესრით, მაგრამ შიგნით დაფარული იყო ბუჩქნარებით, ჭინჭრებით და სხვა სარეველა მცენარეებით. ლაილაშვილის ცხოვრობდნენ ზოხენაშვილები, სეფიაშვილები, მეგრელიშვილები, ბებერაშვილები, მარდახიაშვილები, ბათიაშვილები და სხვები.

ლაილაშვის ხანმები ეპრაელებს მი-
მართავდნენ „სინიორობით“: სინიორ
არონ, სინიორ ეფრაიმ, სინიორ მოშე
და ა.შ. ხომ არ უნდა ვეძებოთ აქ გავ-
ლენა ესპანელ ეპრაელთაგან? ერთი
მეტად დამახასიათებელი თვისება
ჰქონდა — შერქმეული სახელი. მა-
გალითად: მოშე ლეგა, ისრაელა
სვანტა, შალო ბეტილია, მიხა ღიტია,
იოსება ღლავი, სიმხაია კოპნია, რიბ-
კა სირინოზი. მანუას აბრაავი თა ა.შ.

ლაილაში სასამეცნ წყალს დებულობდა ოქრონიშისა და ჩეუტელის წყაროებიდან, რომლებიც პირველყოფილ მდგომარეობაში იყვნენ. მათი კეთილმოწყობის ინიციატივა ეკუთვნის ყობი სეფიაშვილს. არ იყო ფოსტა, ტელეგრაფი, აფთიაქი, სამკითხველო. ეს ყველაფერი ლაილაშს შესძინა ელიაუ მოძღვრიშვილმა, რომელმაც მოაწყო ისინი თავის ახალ, ორსართულიან შენობაში. თალმუდ თორაში თუ სკოლაში სწავლობდა ლაილაშის თითქმის ყველა ებრაელი ბავშვი. კარგად მახსოვს კვირა დღე, როდესაც მამამ მიმიყვან თალმუდ თორაში რაბი მიხაელ სეფიაშვილთან. რაბიმ იმავე დღეს აიღო საკუთარი ალეფბეთის წიგნი, დამიძახა, გადამიშალა იგი. დაადო თითო ალეფს და მითხრა: ეს არის ალეფი — გაიმეორეო, გავიმეორე; ეს არის ბეთო, ეს დალეთი, ეს ჰეთი, ვავი, ზაინი, და ა.შ. ერთ კვირაში მე დავეცუფლე ებრაულ ანბანს; შემდეგ შემასხავლა „ნინნჷკლები“ (ნეკულოთაში) და სულ მალე დავიწყე კითხვა.

ერთი თვეუც არ გასულა, რომ გად-
მოილო ხუმაში (ხუთნიგნეული), გა-
დაშალა „ბერეშით“ (დაბადება) და
ჯერ თვითონ წაიკითხა მისი პირ-
ველი წინადადება, შემდეგ კი მე წა-

მაკითხა. სიტყვების ამოკითხვა არ
გაშტორვება, რაზედაც რაბიმ ძა-
ლზე შემაქო და საზეიმოდ განმიცხ-
ადა (ისე, რომ ეს გაეგონათ სუსტ და
ზარმაც თალმიდებსაც), რომ ხვალი-
დან მე გადავდივარ „თავლის სზე“ (ე.ი.
თარგმანზე) და კიდეც გადავედი.
დავიწყეთ ბერეშითიდან. მისი

პირველი წინადადებით თავსილი ასეთი იყო: „შინაპირველად გააჩინა ლმერთმა იგი მცა და იგი დედამიწა“.
მაშასადამე: არა — პირველად, არ-
ამედ — შინა პირველად, არა — (ჟა,
არამედ იგი მცა, არა — დედამიწა,
არამედ — იგი დედამიწა.

ასეთი სქოლასტრიუმი „თავსილით“ რაბიძე სულ რაღაც ორ წელში „შემასწავლა“ ხუმაშის ოთხი ნიგნი: ბერეშითი, შემოთი, ვაკრა და ბერიბარი. მეხუთე — დებარიმი, ვეღარ მოვასწავლა.

A scenic landscape view of rolling green hills under a clear blue sky. The foreground is filled with lush green vegetation and small white flowers. The middle ground shows the rolling hills, with the colors transitioning from dark green in the foreground to a lighter, bluish-green in the background. The sky is a bright, clear blue with no visible clouds.

შემთხვევა, რომ ოორის სწავლა შემცირდებოდა საღამოობით. მხოლოდ არ ვიცი რატომ, სამჯერ თუ ითხევერ გამოვიცვალე მელამედი. როგორც წესი, ზამთრობით, მელამედთან ყოველ თაღმიდს უნდა მიგვეტანა ერთი კონა შემა, ყოველდღე. მეცადინეობა სხირად გასტანდა გვიან ლამედდე, საინტერესოა აღინიშნოს, რომ პატარა ლაილაშვილი, სადაც ებრაელთა რიცხვი 200 ოჯახს არ აღემატებოდა, იყო არა ნაკლები 10 მელამედისა და ყველა მათგანი დატვირთული იყო თაღმიდებით. არც ერთი მათგანი სუმაში არ გასცილებია, მარტო ხახამიაკობ სეფიაშვილი, რომელსაც ზედმეტ სახელად ქართლია ენოდებოდა, ასწავლიდა თავსილით მაფტირებსაც და სწორედ ამიტომ გადამიყვანა მამამ მასთან, რომელთანაც ვსწავ-

გვიმასპინძლდებოდნენ ხულიგნური ეპითეტებით. გვეძახდნენ „ურიკრიკას“ და ძალუებს გვადევნებდნენ. ცოტა ხანს ვითმინეთ ეს ამბავი. ერთ შევენიერ დღეს ხუთმა თუ ექვსმა მოსწავლემ მოვილაპარაკეთ, ჩავიგდეთ ხელში ორთავენი და მაგრალ მივბეგვეთ მათსავე ჭიშკართან.

ეს ამბავი მივიდა სკოლის ხელმძღვანელობამდე. გახალია და კოსტალია იმავე დღეს მისულან საჩივლელად სკოლის ინსპექტორ კონია ბერუჩაშვილთან. მეორე დღეს შან დაგვიძახა და მოიყვანა თავის კაბინეტში საკმაოდ დაჟეჟილი ბიქტორია და ვალოია ყუბუსიძეები — ვალოიას ფერდები ჰქონდა შეხვეული და სულ კვნესოდა. ჩვენ მოველოდით, რომ ინსპექტორი მკაცრად დაგვსჯიდა. ბენუბრივია, ჩვენ მას

ნარი, რადგან უკვე მისრულდებოდა
შვიდი ნელი და ქევლიოდი ადგილო-
ბრივ ორკლასიან სასწავლებელში.
რაბიძ მაშინაც შემაქო, როდესაც
ვტოვებდი თალმუდ თორას და ჰირ-
დაპირ უთხრა მამას:

— Տնօնոր արոն, մյ Շենի Շվոլոտ
ձալուան կմապոցուոլո զար. ուս առ նա-
ցաւը ամ „ծեշչըմա-ծեշօրբեթ“ — դա
մուշտուտա որորուու հիմից շաբուուու
պատրուս տալուուու գուցուուու.

მახსოვეს, ერთხელ რაბიმ გამოიძა-
ხა ერთ-ერთი მათგანი, აბიგდორი,
აიღო ალეფ-ბეთის წიგნი, დაადო
თითი ასო ხ-ს (ხეტს) და ჰკითხა მას,
ეს რა ასოა. აბიგდორმა უპასუხა,
რომ ეს არის „თავიო“. რაბი უაღ-
რესად განრისხდა, აჩვენა ასო „თ
(თავი) და უთხრა, ამოეცნო იგი.
მან უპასუხა, რომ ეს არის „ხეთი“-
ო. რაბიმ, რომელიც გამოირჩეოდა
სულგრძელობით და მოთმინებით,
ვეღარ აიტანა მისი თალმიდის
ასეთი უმეცრება, ყური აუნია და
გულისნყრომით აუხსნა, თუ რომე-
ლი იყო „ხეთი“ და რომელი „თავი“,
თანაც დასძინა: — გაიმეორეო. აბიგ-
დორმა გაიმეორა.

ში შესვლის გამო, მე იძულებული ვიყავი დამეტოვებინა თალმუდ თორა, ძაგრამ თორის სწავლას მაინც განვა- გრძობდი საღამოობით კერძოდ, ამა- თუ იმრაპისთან, სადაც მეცადინეობა გრძელდებოდა გვიან დამემდე. იმ ექვსი წლის განმავლობაში, რომელ- იც მე სკოლაში დაყვავი, არ ყოფილა

ლობდი მანამ, სანამ არ დავამთავრე
სკოლა და მშობლებთან ერთად უკვე
13 წლის ასაკში არ დავტოვე ლაილა-
ში.

სკოლის დამთავრება დაემთხვა
მეფის რეჟუმის დამხობასა და თე-
ბერვლის რევოლუციას, ოქტომბრის
გადატრიალებას. საქართველოს და-
მოუკიდებლობის გამოცხადებას და
ლეჩებუმის ცნობილ აჯანყებას.

მე არა მაქვს განზრახვა, რომ
დაწვრილებით შევეხო იმ პერი-
ოდს, რომელიც სკოლაში გავატარე-
ალვნიშნავ მხოლოდ იმ გარემოე-
ბას, რომ არავითარ ანტისემიტურ
გამოხდომებს, არც მოსწავლეების,
არც მასწავლებლების მიერ საკამაოდ
დიდი რაოდენობის ებრაელ მოსწავ-
ლეთა მიმართ აქ ადგილი არ ჰქონია
საერთოდ. მაგრამ, რომ იტყვიან,
ოჯახში ერთი მახინჯი მაინც გამო-
ერევაო და ორი სიტყვით მოვიყვან
ერთ ეპიზოდს.

ლაილაშვის ბაზრის თავიდან, რომელიც სოფლის ცენტრად ითვლებოდა, სკოლამდე იყო თითქმის 2 კილომეტრი — სკოლაში მისვლამდე უნდა გამევლო მეტურგონე გახალია და კოსტალია ყუბუსიძების სახლი, რომელიც მოთავსებული იყო ფართოდ შემოლობილი ეზოს შიგნით. მათ ჰყავდათ თავზე ხელალებული ვაჟები, ჩვენი სკოლის მოსწავლეები, ბიქტორა და ვალოია. ისინი ხშირად გვისაფრდებოდნენ თავიანთ ეზოდან და როდესაც მათ წინ უნდა გაგვევლო რომელიმე ებრაელ მოსწავლეს,

მოვახსენეთ თუ როგორ ვიყავით
ტერორიზმებული მათგან, რომ მათი
სახლის წინ გავლა უკვე აღარ შეგ-
ვძლო, რომ მათგან ქვების სროლა,
ძალლების დადევნება და „ურიკო-
კას“ დაუსრულებელი ძახილი ჩვენ
იძულებულს გვხდიდა ან შეგვეხ-
ვიტა სკოლაში სიარული, ან გაგვეცა
ასეთი ჰასაზე.

კონია ბერუჩაშვილმა ჩვენ კი არა,
ისინი დატუქსა:

— რატომიქეცვით ასე, რატომ ეძახით მათ, „ურიკორიკებს“, თქვენ ვინდა ხართ, აბა, ჰკითხეთ თქვენს მამებს და ისინი გეტყვიან, რომ ოდესაც თქვენი წინაპრებიც ეპრაელები იყვნენ, ცხოვრობდნენ სოფ. თაბორში. აქვე, ჩვენს მეზობლად. მათ მიიღეს ქრისტიანობა და დღეს ქართველებად ინოდებიან. თქვენმა ბაბუამ სულ რაღაც 20 წლის უკან დასტოვა ეს ნაურიები თაბორი და დასახლდა ჩვენი სკოლის გვერდით, სადაც თქვენ ახორციელოთ არა ერთხელიათ

ასლა ცხოვორით. არა გოცხვებიათ, რომ თქვენი სკოლის ამხანაგებს, ებრაელებს, თქვენ — გუშინდელი ებრაელები დასცინით, ამცირებთ, ურიკოკებს უწოდებთ და ასე უდი-
ერად ეპასუხებით? მომეცით სიტყვა, რომ ასეთ სისაძაგლეს თქვენ აღარ
ჩაიდენთ — უთხრა მათ ავტორიტეტ-
ულად კონიამ და ორთავეს თავზე

მოუსვა ხელი.
ამის შემდეგ დავმეგობრდით.
მე გამაოცა კონია ბერუჟაშვილის ნათქვამა, იმის შესახებ, რომ სოფ. თაბორი, რომელიც ლაილაშვი-

დან სულ რაღაც 3 კილომეტრით
იყო დაშორებული — ერთ დროს
ებრაელებით ყოფილა დასახლე-
ბული. ჩვენთან სკოლაში რამდენ-
იმე თაბორელი ბავშვი სწავლობდა:
ქარსელაძე, ბენდუქიძე, ისაკაძე,
გოლოძე, გურიძე, მოსიძე. გამოდის,
რომ ისინიც ერთ დროს ებრაელები
ყოფილან.

მასწავლებელ კონია ბერუჩიაშვილს ვერ შევბედე, რომ შემეცითხა რაიმე ამის შესახებ, მაგრამ, იმავე დღეს, როდესაც სკოლის შემდეგ ხახამ იაკობთან თორაზე წავედი, ვკითხე, თუ რამდენად სწორია ცხობა, რომ თაბ-ორელები ყოფილი ებრაელები არიან.

— იმას შეტა, პარნევდა მათი სახელი, მაგრენი ხომ ისრაელის რჯულს გადაუდგნენ, არ მიხსენო ისინი. მათზე ლაპარაკი ასურია! დიდი გულისწყორმით წარმოთქვა ხახამია კაკობმა და თანაც ბრძანების კილოთი განმიცხადა, რომ მათ შესახებ, არსად, არავისთან და არასდროს სიტყვა არ წამომცდეს — ისინი დიდი ხანია გახერემებული არავან.

გავიდა რამდენიმე ხანი. ჩვენთან
სტუმრად ჩამოვიდა სვანი ემუზა
გულბანი სოფ. ოოხამულიდან. მა-
მასა და მას შორის დიდი მეგობრული
ურთიერთობა იყო. ისინი ერთმანეთ-
ში სულ სვანურად ლაპარაკობდნენ.
მამა ერთადერთი კაცი იყო ლაილაშ-
ში, რომელმაც ზედმინევნით კარ-
გად იციდა სვანური ენა. მას თურმე
თავისი ახალგაზრდობა სვანეთში
გაუტარებია.

მეორე დილით, სტუმრის ხათრით
მამა საღლოცავში არ წავიდა. სახლში
დაიდო თეფლინი. წამოისხა ციცითი
და დაინყო ლოცვა სტუმრის თვალ-
ნინ, ისე რომ, მას არაფერში არ მო-
რიდებია. როდესაც ლოცვა დაამთა-
ვრა, მოიხსნა თეფლინი და ახვევდა,
ემუზამ თავისთვის, მაგრამ ჩვენს
გასაგონად წაილაპარაკა ქართუ-
ლად:

— ასეთი თევზილინი ორი მაქვს
სახლში, მაქვს ციცითი, თორებიც,
თვალის ჩინივით ვინახავ.

შე გაძალცა ას სიტყვება და შე-
ისვე შევეკითხება:

— ახლა კი, მაგრამ ადრე ხომ ჩვენ
ეპრაელები ვიყავით. აი ბაბუის-
გან გამიგონია, რომ მისი ბაბუა რა-
ფაელი დიდი რაბი ყოფილა ლოხა-
მულში, როდესაც ქრისტიანებმა
დაგვამარცხეს, ჩვენი სალოცავი
ეკლესიად გამოაცხადეს, რაბი რა-
ფაელს გულზე ჯვარი ჩამოჰკიდეს.
მაა მოიძრო ჯვარი და ისროლა წყალ-
ში. ქრისტიანები დაედევნენ მოსაკ-
ლავად. და მაა მდინარეს მისცა თავი.

ჩევნი წინაპრები სულ ომებში იყვნენ,
არასოდეს ფარ-ხმალი არ დაუყრითათ.
იძრძოდნენ საუკუნეებით. ბოლოს
დამარცხდნენ და გვიანდერდეს, რომ
თორა, თევილინი, მეზუზა ყოველ
ოჯახში იყოს. აი ამიტომ ჩემთან სახ-
ლში ინახება თორაც და თევილინიც
— ერთგვარი კმაყოფილების გრძნო-
ბით სთქვა ემუზამ, ადგა და გაემარ-

თა ეზოსაკენ — ცხენს დავხედავო.
საუზმის შემდეგ ემუზასთან
საუბარში გამოირკვა, რომ ლოხა-
მული, მისი დაარსების დღიდან სულ
პრძოლებსა და თავმდამსხმელთა
მოგერიებაშია. ამიტომაც მას დასა-
ბამიდან დიდი ქვის გალავანი აქვს შე-
მორტყმული, სალოცავი გადაქცეუ-
ლია ეკლესიად, მაგრამ „დაბადება“
(ე.ი. სეფერ-თორა) იქვე ინახება
დიდი მოწინებით.

ოიօკა, ოახელი, იათ-ეკვა და სხვ. — ეს წესიო, სთქვა ემუზამ, დღემ-დის შემორჩენილია და მას არავინ არღვევს, თანაც დასძინა, რომ მას ებრაულ სახელად მიღებული აქვს — ელიმელეხი. ყველაფერი, რაც სთქვა ემუზა-ელიმელეხმა, შემდეგ დაადას-

ტურა მამამ და აგრეთვე ლაილაშვილის
დიდმა რაბიმ ხახამ მოშე მეგრელიშ-
ვილმა, რომელიც გარდაიცვალა 1913
წელს 110 წლის ასაკში. მის სიკვდილს
მიაწერნ შემდეგ შემთხვევას:

1913 წელს ფერაბის გასკვლის შემდეგ გავრცელდა ხმა, რომ ოსიკა ბათიაშვილი და მისი მეუღლე მაძო მიდიან ერეც ისრაელში. მათი გამგზავრების წინ გაიმართა დიდი ხადიმი. არავინ არ დარჩენილა, რომ არ მისულიყვნენ მათ დასასალმებლად. მოვიდა დიდი რაბიც — ხახამ მომებეგრელიშვილი. პირველი ჭიქა მან აიღო და სთქვა:

„დერექს შალომ შვილო ოსიკა! არ არსებობს უკეთესი ჯილდო ისრაელის შვილისათვის, ვიდრე ის, რომ იგი დაუბრუნდეს თავის მინას, დაუკავშიროს მას თავისი ბედი, იბრძოდეს, იღწვოდეს მისთვის, მოუშუმოს მას მისი იარები. ეამბოროს და ჰერცნოს იგი და ბოლოს მასვე მიაბაროს სული“.

ରାଶିମ ଫୀଜୁଆ ଗାମଲସପାଲା ଦା ଦାଖିଲା,
ମାଗ୍ରାମ ଦାଲିଥେ ତୁଳିଦାନ ଗାନ୍ଧାରା. ନାଯଙ୍କାର୍ଜୁ
ଶାନ୍ତିଶି ସାବଲଶି, ସାନ୍ତାତ୍ତ୍ଵ ଶୁଣି ରାମଦ୍ଵୟନ୍ତି
ମିମ୍ବ ନ୍ଯୂତଶି ଗାନ୍ଧୁତ୍ତମିତା ଶୁଣି. ରାଶିମ
ଗାରଦାତ୍ତବାଲ୍ଯକିଳି ଗାମନ ନେଇବା ଦାନିବାଶ-
ବିଲିଲିଲି ଗାମଧିଶବ୍ଦର୍ବା ଏରିଟି କ୍ଷେତ୍ରର
ଗାନ୍ଧାରିଦା. ଶେମଦ୍ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବ ନାହିଁଦା. ନିଃଶବ୍ଦ
ଗାନ୍ଧାରିଲା ମତେଲିମା ଲାନିଲାମିମା, ଠାରଗମା
3-4 କ୍ଷେତ୍ରମେତ୍ରିକିରିଥେ, ଠାରଗମା 8 କ୍ଷେତ୍ରମେ
ଏତ୍ତରିଥେ— ଅଲାପାନାମଦ୍ଦେ, ନେଇତିକି ସାମନ୍ତରୀ
ଫ୍ଲାର ଗଢିବାମଦ୍ଦେ, ଠାରଗମା କ୍ଷେତ୍ରାନ୍ତିକାମଦ୍ଦେ ଦା

იერუშალამში გამგზავრება ლაილაშიდან, სიყვარული და მისწრაფება მისდამი ოდითგანვე მოდის. გამიგონია, რომ გასული საუკუნის ბოლოს და მიმდინარე საუკუნის დასაწყისს ნასულან არა ნაკლები 10 ოჯახისა. მათ შორის, ოსიკა მარდახიაშვილის დედ-მამა, იოსება ზონენაშვილის დედ-მამა. ხახამ მოშე სეფიაშვილის დედ-მამა და სხვ. ოსიკა ბათიაშვილი თითქოს უკანასკნელი იყო, რადგან იმის შემდეგ დაიწყო პირველი მსოფლიო ომი და სუსკველაფერი აირდაირია, მაგრამ ორი შემთხვევა არ შეიძლება არ აღიირიშონს.

1914 წლის დასაპყისში, ე.ი. ომის დაწყებამდე ლაილაშიდან მშობლებს გაეპარა ფოთში ოსიკა ბათიაშილის შვილიშვილი, ჩემი სკოლის ამხანაგი დავით მეგრელიშვილი. მოვიდა ცნობა, რომ იგი ფოთიდან მოხვდა ჯერ სტამბოლში და შემდეგ ერეც ისრაელში. ასევე, პირველი მსოფლიო ომის პერიოდში ჯარში განვეული ისიკა მარდახიაშვილის ვაჟი აბრამი ჩავარდა ტყვედ, შემდეგ მოხვდა რაღაც გემზე, რომელიც ეგვიპტეში მიდიოდა. იქედან კი, 1918 წელს თავი ამოჰყო ერეც ისრაელში, თავის ბებია-ბაბუასთან.

1917 წელს სურამიდან ლაილაშვილი ამოვიდა 20-22 წლის ვაჟი იშაი ჯანაშვილი. ითხოვა ლაილაშვილი ქალი და იქიდანვე გაემგზავრა ერეც ისრაელში.

ებრაელები ძირითადად იყვნენ ფართლით მოვაჭრენი და მათი დიდი უმრავლესობა ითვლებოდა ქუთაისის გამოჩენილი, ბითუმად მოვაჭრე და დიდი ფილანტროპის არონ ელიგულაშვილის კლიენტებად. ამ უკანასკნელს მაღაზიებისა და უზარმაზარი საწყობების გარდა ჰქონდა საკუთარი ბანკიც. იგი დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა თავის ლაილაშვილ კლიენტებში. ოვეოლუციის შედეგად ბანკმა ფულის გაცემა დაიწყო ახალი ფულის ნიშნებით, რომელთა ღირებულება იმდენად ეკვიმოდა ყოველ დღე, რომ

ერეც ისრაელის არაპთა სოფლებ-ისა და დასახლებების შესასყიდად, რომელთა რიცხვიც მაშინ არ აღე-მატებოდა 66 000 კომლს, საჭირო იყო მხოლოდ 2 მილიონი სტერლინგი — გულის ტკივილით მოვიგონე, რომ ეს თანხა თავისიუფლად მოგროვდებოდა მარტო ქუთაისის, ლაილაშის და სხვა ორიოდე დასახლების ებრაელთა შო-რის და მთელი ერეც ისრაელი უკვე ჩვენი იქნებოდა. აღარ იქნებოდა არც კონფლიქტები ჩვენსა და არაპებს შორის და არც არავითარი, მითიური პალესტინის ერი. არც მათი ტერორ-ისტული ბანდები.

მიზნით, რომ მინდა ჩემი წვლილი შევიტან ჩვენი ისტორიის შედგენაში. მე ძალიან ვწუხვარ, რომ ჩვენი მეტად ორიგინალური, საკვირველად გმირული და უმაგალითო ისტორია ჯერ კიდევ არაა დაწერილი. უფრო მეტად სამწუხაროა ის, რომ ამ მხრივ არამც თუ ისრაელში, არამედ საქართველოშიც იგრძნობა მასალების დიდი სილარიბე. „ქართლის ცხოვრებიდან“ ბევრი არაფერი ვიციოთ. ვიციოთ მარტო ის, რომ „ნაბუქიდოსორმა წარტყმუნა იერუსალიში და ურიათა წასხა ბაბილონს“. ისიც ვიციოთ, რომ ბაბილონიდან მოვაშურეთ მცხეთას. ვიციოთ ისიც, რომ მაშინაც შივაშურეთ, როდესაც „ტიტოსმა წარტყმუნა იერუსალიშის ტაძარი“. ვიციოთ აგრეთვე ისიც, რომ ქრისტიანობა საქართველოში გაავრცელეს იერუსალიმიდან ჩამოსულებმა ნინომ და სიღვნიამ.

ჩემს ამ პატარა მოგონებაში შევეცადე მიმეცა ჩევნი ისტორიკო-სებისთვის ზოგიერთი მასალა საქართველოში ყველაზე მივიწყებული სადღაც მთებში შექრილი ორი თუ სამი დასახლებისა, რომლებიც ახლა დღეს უკვე აღარ ითვლებიან ებრაულ დასახლებებად. არც ერთი ებრაული იქ აღარაა. ლაილაშის ებრაელებზე ვიცით, რომ ამ საუკუნის 20-30-იან წლებში მათ მასიურად დასტოევს იგი და მაშურეს ძირითადად ქუთაისს. თაბორის ებრაელობა გაქრისტიანდა, ლოხამულის ებრაელთა გმირული ისტორია ხომ დიდად საინტერესო და მეტად ლირსშესანიშნავია. 1000 კომლისაგან შემდგარი დიდი სოფელი, შემორკალული ქვიტკირის მაღალი გალავნით, ალყაშემორტყყმული, საუკუნოებით იბრძოდა, იცავდა თავის რწმენას, იჩენდა უმაგალითო ერთგულებას თავის ერისადმი და ბოლოს დაეცა, მათ სოფელს ტყულად არ ეწოდება „ლოხამული“, რაც ივრითზე ნიშნავს მებრძოლს. ლაილაში ნიშნავს ღამეს. ლეგენდა ასეთია: ოდიშიდან სვანეთისაკენ დაიძრნება ებრაელები. იმის შაგიერ, რომ გაეხვიათ მდინარე ცხენისწყლის მაჯვნივ — გაუხვიეს მარცხნივ და იქვევს ვაკე ადგილი, სადაც შემოალამდათ და დარჩნენ ერთი ღამით. მეორე დღეს ადგილი მოეწონათ და დარჩნენ სამუდამოდ. ასევე თაბორიც. არ იწვევს ეჭვს ამ სამი დასახლების ებრაული ხასიათი მათი ებრაული სახელწოდებების გამო, მაგრამ მეისტორიემ კიდევ ბევრი უნდა გააკეთოს, რომ შეიქმნას მართებული და ხარისხი ისტორია ჩევნი კოლორიტული თემისა. აუცილებლად დასადგენია, თუ საიდან მოვიდნენ ებრაელები დასავლეთ საქართველოში. სადნავიდნენ ებრაელები შცხეთიდან. რატომ ეწოდებოდა ებრაულ დასახლებებს აღმოსავლეთ საქართველოში ბრეთი, თამარაშენი, ურიათ უბანი და სხვ. რატომ არ წააგავს აღმოსავ-

ელეთ და დასავლეთ საქართველოს ებრაელთა კილოკავი ერთმანეთს? ხომ არ შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ოდიშში, ხოლო იქედან ლაილაშში, ლოხამულში და სხვა დასახლებებში ებრაელები მოვიდნენ ბიზანტიიდან, კერძოდ სალონიკიდან? სხვნააირად რით აცხსნათ, რომ ლაილაშის ბიბლია დაწერილია სალონიკში და დათარიღებულია მე-12 საუკუნით?

ქართველები დღეს ატარებენ ასეთ გვარებს: მახარაძე, ბოკერია, შელეგია, ებრალიძე, ბენდუქიძე, მოსიძე, ბიკურაძე, მოსიაშვილი, ლევიძე, ბენდელიანი, იაკობაშვილი, დავითაშვილი და სხვ. აქაც დასჭირდება მეისტროიეს დიდი შრომა. მე უსურვებ ნარმატებას იმას, ვინც თავის თავზე აიღებს ჩვენი კოლორიტული თემის სახელოვანი ისტორიის შედეგენას, რომლის ერთ წვეთად შეიძლება ეს პატარა ნაშრომიც გამოდგეს.

ჩემის მხრივ არ შემოვიფარგლები ამ მოკლე მოგონებით და კიდევ ვეცდები დამატებითი მასალები მივაწოდო ამ დიდი საქმის ინიციატორს უურნალ „დროშის“ რედაქციას.

የኢትዮጵያ ዘመንና ስምምነት

და ლიაზელი პრეზენტაციას თვალსწიფის

იცხაჭ დავილი

(გამოყენება. დასაწყისი 06 „გ“ №6, 7, 8, 9, 10, 11-12, 2013; №10, 12, 2014, №2, 2015)

ესოდენ ხშირად ყერდნობიან ყველა დროის ნამყვანი კაბალისტები და მათ შორის რ. შენურ ზალმანიც, თავის ძირითად თხზულებებში („იად პახაზაკა“, „მორე ნევუსიმ“ და ა.შ.) სცადა გარკვეულად შეეთავსებინა ფილოსოფიური თეზა-პოსტულატები, თორისეულ საკანონმდებლო საკითხებთან.

როგორც ცნობილია, პალესტინის მოხილვის შემდეგ, რ. მოშე ბ. მაიმონი ეგვიპტეში დასახლდა (1170 წ.) (რუსულ წყაროებში იგი მოშე ეგვიპტელად იხსენიება) და ხელი მიჰყო სამედიცინო პრატიკოგას. ექიმის განთქმულმა სახელმა იგი სომხეთში დაბადებულ ქურთ მუსულმან მთავარსარდალთან სალაპა ედინ ეიუბისთან მიიყვანა, რომლის პირად მკურნალადაც იქცა.

1158-1190 წლებს შორის, მან დაწერა არაერთი მნიშვნელოვანი ხაზარმოქბი, მათ შორის კომენტარები მიშნაზე „ქითაბ ას-სირაჯ“ ვედრებებზე „ქითაბ ალ-ფრაიდ“ და სხვ.

რამდენიმეს აზრით, არ არსებობს ნინააღმდეგობა ფილოსოფიურ ჭეშმარიტებებსა და ორორის სიტყვასიტყვით შინაარსს შორის. იგი უარყოფდა ასევე ნინააღმდეგობას ღვთის გამოცხადებით მიღებულ ჭეშმარიტებასა და ადამიანის გონებით მიღწეულ ჭეშმარიტებებს შორის, რამდენადაც ყველა მეტაფიზიკური ჭეშმარიტება არსებობს ბიძლიასა და თალმუტში, ნინასწარმეტყველებს ახასიათებდათ ლრმა ფილოსოფიური განტვრეტის უნარიც, თუ კი რამდე სახის გაუგებობა იჩენს თავს რელიგიასა და ფილოსოფიას შორის, იგი შედეგია წმ. ნაწერის ზერელე გაგებისა.

რამპა^{მი} განიხილავს ბიბლიური ანთროპო-
მორფიზმების იდენტობას ტრანსცენდენტურ-

მეტაფიზიკურ გამოთქმებთან, შემდეგ კი ლვთა-ბრივი. ატრიბუტების განსაზღვრებაზე გადადის (მათი დაუშვებლობა ლმერთის არსის განსაზღვრი-სას), იგი მართებულად ასკვინის, რომ ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ უარყოფითი გზით განვსაზღვროთ ლვთა-ბა, ანუ ის თუ რა არ არის ლმერთი, რამბა'მი მკაცრად გამოვიდა არაპი მუთაქალლიმების ფიქციონალიზ-მისა და ანტი-არისტოტელიზმის წინააღმდეგ, გან-საკუთრებით კი უკუაგდო მათი მოსაზრება, რომ ყო-

ეკლივე რაც კი წარმოსახვით მიღდნება, დასაშვებია. მეორე ნაწარმოებში, რამბა'მი გადამოსცემს 26 დებულებას, რომლებიც ადასტურებენ პირველმიზეზის არსებობას, ერთიანობასა და უსხეულობადობას, ისევე როგორც კაბალაში, რამბა'მიც აღიარებს 10 სეფირის არსებობას, რომელთაგანაც, პირველი უშუალოდ ემანირდება პირველმიზეზიდან, ხოლო დანარჩენი ცხრა კი თანმიმდევრული წესით ერთიმეორისა-გან წარმოიქმნება.

სსენებული სეფერები ინტელექტებს შეადგენენ, რომელთაც გავლენის მოხდენის უნარი აქვთ სფერულ დედამიწოვან წრებაზე და ლოგიკურად საკუთრივ ადამიანის აქტიური ინტელექტის ჩამოყალიბებაზეც, ამდენად ღვთაება არ ავლენს თავის მოქმედებას უშუალოდ, არამედ დაქვემდებარებული

რამდენიმე მატერიალურ გასულიერებული სფეროების მეშვეობით.
რამდენიმე მატერიალურ გასულიერებული სფეროების მარადიულობის
წინააღმდეგ გამოიდის და მიუთითებს, რომ არის-
ტომელებმ ვერ შესძლო სანინააღმდეგო თეზისების
დამტკიცება, ე.ი. მატერიალურ გასულიერებულობის.

მაიმონდი თვლის, რომ ნინასწარმეტყველური
ნიჭი სავასძოვაა პუნქტით და პუნქტის მიზანი

არა აქვს საერთო ადამიანურ ცოდნასთან. ღვთის ცოდნას სულ სხვა ხსიათი აქვს.

სამყაროს შექმნის ძირითადი მიზანი საკუთარი ინტელექტის განვითარებაა ჰეშმარიტების შესა-მეცნებლად, რაც ხორციელ-პირუტყვული საწყისის დათორგუნვითაა შესაძლებელი. (ამ საკითხებსა და სული-ინტელექტის ურთიერთობამართების თაობაზე რ. შენურ ზალმანი ხმირად იმოწმებს რამბა'მს).

რამდენიმე სასახლოდ უნდა ითქვას, რომ მან არა
მარტო დაასაფუძვლა ნინასარმეტყველების ვი-
თარც ფენომენის ფილოსოფიურ-ბიბლიური პოს-
ტულათიშვილი არამათ თავის 13-საზღმოობაზე რწ-

„Ծը մեաթև ՏՐՈՅԼՈ ՌԵՑԵՇԻՇ (ԵՐՄԱՔ) մահան-ի ժո-
ծեանցենքիսա դա Կուգցէ Ռօմ ՇԵՎՈՐՆԵՑԵՍ, մե մանց Զա-
յլուանցի մաս պաշտ գլւ, Ռօմ Մռազա” (օճ. Թշ-12 գլ-
ծովովէն).

ზოპარი, ფაქტიურად, იუდაისტური მსოფლმხედველობის (ბიძლია, თაღმუდი) მითოლოგიურ რეაქციას ნარმოადგენდა, მისტიურ რომანს-თეზულებას პალესტინის გარკვეულ სინამდვილეზე. ჩვენ რამდენადმე არ ვიზიარებთ გ. შოლემის მოსაზრებას (თავისმხრივ გრეცის ევროპოცენტრისტული კონცეფციოდან გამომდინარე) იმის თაობაზე, რომ ზოპარი ვთარც ფსევდოეპიგრაფული ნაწარმოები, შეიქმნა ეპანეთ-კასტილიაში და რომ მისი ავტორია მოშე დელეონი.

ჩვენი აზრით, ზოპარის სტილი და სტრუქტურა, შინაარსი და ტოპონიმიკა, ცხადლივ მიუთითებენ მის პალესტინურ-ისრაელურ წარმომავლობაზე, ამაზე მეტყველებს აგრეთვე ზოპარის არამეული ენა, რომელიც არ წარმოიქმნებოდა ესპანურ ნიადაგზე. ზოპარისეულ არამეულს ემჩნევა ბაბილონური თალ-მუდისა და ონკელოსის თარგუმის გავლენაც, ასევე იერუშალამიური თაღმუდის არამეულის კვალიც.

რაც მცირე აზიურ სომხურ კაპადოკიას გულისხმობს, გადატანითი გაგებით შესაძლებელია იგულისხმებოდეს კაპადოკიიდან გამოსული ებრაელების მიერ, ზემო გალილეაში დაარსებული მისტიური სოფელი, რომლისცენაც პოლიგრიმობას ზოჰარი უდიდეს მნიშვნელობას ანიჭებდა.

ზოპარის ავტორი (ჩვენის აზრით — კოლექტივი), ბრწყინვალედ იცნობს „რამბა“მის შეხედულებებსა და დებულებებს და ხშირად იმონმებს მათ, ხოლო რამბა“მი, როგორც ცნობილია 1160-იანი წლებიდან მოყოლებული პალესტინა-უგვიპტის რეგიონში მოღვაწეობს და ქმნის, ამასთან, რაც უფროა ნიშანდობლივი, ისტორიულ არმენიაში დაბადებული სალაჲედი და დინ ერუბის სამეფო კარზე.

“ზოპარი მხოლოდ რეფორმაციას კი არ ქადაგებს, არამედ პირიქით, იგი აპოკალიპტური რევოლუციის იდეოლოგიას ამკითხულებს.

გაცილებით მართებული ჩანს შოლემი, როცა
იგი ზოპარის შემდგენელთა ვინაობის გარკვევას,
შემდგომი კვლევა-ძიების შედეგად სთვლის შესა-
ძლებელს. (დასახ. შრ.. გვ. 215).

ზოჰარში, მთელი სიმძიმე დევთაებრივი სამყაროს აქამდე საიდუმლოებათა შეცნობაზე გადატანილი ამიროვალობა, პრივატული აქტების გადატანილი

ლი, ღეროთისეული ატოიუტები კაბალისტებისა-
თვის ცნობილია სეფიროთ-ის სახელით, რაც ბერძნ. ცნებითაა წარმოდგენილი, რაც მისტიკურ ლიტერ-
ატურაში შოლემის აზრით ლვთაებრივი პოტენციების
ანუ ემანციებითაა გადმოცემული. ფაქტიურად, სე-
ფიროთის ლვთაებრივის გამოცხადების სხვადასხვა
საფეხურთ შეადგენენ და რეალურად გამომდინარ-

ეობენ უზენაესი მისტიური არაფრი-საგან ანუ აინ-იდან, რომელიც თანდათანმიმდინარე ევოლუციის გზით ანი-ში (მე) გარდაიქმნება. ესაა მისტიური დიალექ-ტიკის დედაარსიც. (იხ. შოლეემ. გვ.237).

(გაგრძელება იქნება)

